

oliebollen op oudejaars avond

„Hè, vader,” zei de kleine Rietje plotseling met een mondvol aard-appelen, „wat jammer, zeg, dat moeder nou net ziek is, hè... met Oudejaarsavond”....

„Eet nou maar”.... vermaande Lies, mijn oudste, die de taak van haar moeder had overgenomen, „straks zijn wij klaar met eten en dan moet jij nog beginnen.”

Rietje protesteerde zo goed als onverstaaanbaar, omdat men met een mond vol eten nu eenmaal niet duidelijk kan praten.

Ik had medelijden met de kleine meid, die als jongste moeders troetelkindje was, en ik troostte: „Misschien is moeder binnen een paar dagen wel weer beter.... Ze heeft alleen maar een beetje kou gevat”....

„Ach, meid,” vond Bram enthousiast, „nou hoeven we vanavond immers niet naar de kerk.... Dat begrijp je toch zeker wel”....

Ik poogde dadelijk dat ongepaste enthousiasme te smoren. „Maar Bram!”.... Ik zette een vermanend gezicht zo goed en zo kwaad als dat ging. „Maar Bram.... foei.... dat meen je toch niet”.. Maar Bram meende het wel terdege, en met echte schooljongens-brutaliteit wierp hij tegen: „Nou vader, maar we magge moeder toch niet zo maar alleen late liggen”....

„Ik zal met Rietje wel op moeder passen, en dan ga jij en Frans samen met Lies naar de kerk.... Heb je dat verstaan?”....

„De dominee preekt net zo vervelend”.... kwam Frans zijn broer helpen.

„Dat kan wel”.... gaf ik toe, niet erg pædagogisch.... maar wat doet een mens al niet, als zijn vrouw op Oudejaarsdag ziek op bed ligt....

Het werd een ogenblik stil.... alleen was er het geluid van vorken en messen....

* * *

„Vader”.... begon de kleine Rietje weer te zeuren, „wat jammer nou toch, hè, dat moeder ziek is, nou net met Oudejaarsavond.” Mijn medelijden was, tengevolge het meningsverschil met de twee jongens, plotseling beneden het nulpunt gedaald, en ik zei: „Ja meid, eet nou maar.... dat is nou eenmaal niet anders”....

Ze begon te schreien en ze zei: „Moeder had beloofd, dat ze olie-bollen zou bakken”....

* * *

Ik kon aanvankelijk niets zeggen. Ik werd ineens aangenaam herinnerd aan vroegere Oudejaars-avonden, toen we nog met z'n beidjes.... met z'n drietjes....

met z'n vieren, met z'n vijven, met z'n zessen waren.... Het waren altijd zulke mooie Oudejaarsavonden geweest, ondanks het groeiende aantal deelnemers aan de feestelijkheid.... of juist misschien daarom.... En het waren altijd Oudejaarsavonden geweest met olie-bollen.... En die zouden we nu moeten missen.... Hartelijk zuchtte ik met de kleine Rietje mee: „Ja, echt jammer, meid.... echt jammer.... geen olie-bollen vanavond”....

Ze begon nog harder te huilen, daarom troostte ik maar weer: „Moed houden, meisje, over een paar dagen is moeder weer beter en dan bakt ze nog wel olie-bollen”....

Ze begon haar tranen af te drogen en klaagde nog: „Maar dan is het geen Oudejaar meer”....

* * *

Hoe ik toen op het stomme idee gekomen ben weet ik nog niet — ik geef er de ongesteldheid van mijn vrouw de schuld van, want anders doe ik nooit domme dingen: „Weet je wat, Marietje, wij bakken olie-bollen vandaag”.... Verwonderde gezichten aan tafel. Bram vond het eerst zijn spraak terug. „Hè ja, vader, vanavond.” Hij juichte met zijn armen in de lucht. „We zullen helpen, vader..

niewaar Frans"....

Mijn stem klonk als een opkomend onweer: „Nee, niet vanavond, vader... vanavond gaan jullie naar de kerk, heb ik toch gezegd“....

„O ja... da's waar ook“.... Het viel hem ineens in. Hij kleurde niet eens. Bram is een olijkerd.. Zijn inschikkelijkheid gaf mij dadelijk mijn goede humeur weer terug en ik stelde nog eens nadrukkelijk in het vooruitzicht: „Vanavond eten we fijn oliebolletjes, jongens“....

„Maar u meent dat toch niet, vader?“... Lies vroeg het, bezorgd. „Wat meid, oliebolletjes eten?.... Natuurlijk, meen ik dat“....

Ze protesteerde. „En dat met de Zaterdagmiddag... Hoe komt u er bij?... Zo'n vette smeerboel!“ Ik was niet meer van mijn voornemen af te brengen. Het heerlijke vooruitzicht had me helemaal te pakken en haastig stelde ik gerust: „Daar heb je geen smeerboel van, meid“....

„Welneel“....

„We doen het toch!“.. zei Bram.. „hè vader“.... Ik voelde dat hij een stille wraak nam op Lies, maar waarvoor, dat wist ik niet. Bram is ondoorgroendelijk.... Ik prakkizeerde hoe ik het gezag van Lies kon redden zonder het mijne te grabbel te gooien, toen Frans mij uit de moeite hielp: „Vader, weet u nou wel hoe u oliebolletjes bakken moet?“.... Hij vroeg het bezorgd.

„Ach jongen“.... schepte ik op, „al honderd keer gedaan van z'n leven.. samen met je moeder“.. „Echt waar, vader?“.. Drie stemmen vroegen het, opgetogen. „Echt waar, jongens“.... Ik glorieerde.

„En hoeveel bakt u er?“.... Bram vroeg het natuurlijk.

„Zo'n stapel“.... Ik wees met mijn hand een meter boven de tafel.

„Zo'n grote berg!“.... deed Bram verwonderd, en hij mikte ook met zijn hand, een halve meter boven de mijne....

Ik knikte maar... de vreugde deed mijn hart goed.

Toen vroeg hij: „Van de grond af, vader?“....

Dat was toch wat al te erg, daarom kalmeerde ik: „Natuurlijk niet, jongen, van de tafel af“....

„O“.... zei Bram, en zijn enthousiasme bedaarde aanmerkelijk.

* * *

Met ons vieren gingen we naar boven... Lies wou niet mee, ze nam geen deel aan de algemene vreugde, pruilend ruimde ze de tafel af.

„Vader bakt oliebolletjes vanmiddag, moeder“.... Het was een juichkreet uit drie monden tegelijk.

Van tussen het witte beddegoed keek mijn vrouw mij ongelovig aan.

Ik knikte dat het inderdaad zo was, ik durfde het eigenlijk niet hardop te zeggen.

Het leek wel of de jongens het begrepen, want Bram greep mijn hand beet en trok me tot vlak bij het ledikant: „Echt waar, hè vader?“.... Ik moest blijkbaar een plechtige verklaring afleggen.

„Wat mankeer je?“.. vroeg mijn vrouw, en in haar stem was veel afkeuring.

Ik had het verwacht, daarom zei ik alleen: „Ik heb het beloofd!“..

Toen zei ze nog eens: „Wat mankeer je!“.... Ze schudde haar hoofd. En toen ineens, met minachting in haar stem: „Wat wou je dáár nu van terecht brengen!“ Ik zette mijn borst vooruit: „Kom!“ zei ik, en in dat enkele woordje legde ik alles wat ik op dat ogenblik te zeggen had.

„Vader kan het best“.... Bram kwam me helpen.

„En,“ beloofde Frans, „wij zullen de boel opruimen, moeder“....

„Ja,“ zei de kleine Rietje, „en ik zal kijken of vader het goed doet, moeder“....

Toen begon mijn vrouw te lachen.

„Nou,“.... zei ze, „dan moet je het zelf weten“....

Ik beschouwde dat als haar toestemming....

* * *

„Laten we nou dadelijk gaan beginnen, vader“.... Bram trok aan de mouw van mijn jas. „Ga nou mee, anders komen we niet klaar vóór kerktijd“....

Ik keek hem eens aan, maar op zijn ondoorgroendelijk gezicht was alleen te zien, dat hij het ditmaal toch wel echt kon menen, hoewel ik er op goede gronden aan twijfelde....

„Ik mag toch wel even moeder gezelschap houden,“ vond ik. „Het is nog vroeg genoeg, en Lies is nog niet klaar in de keuken“.. „Ja maar, het wordt zo laat“.... zei hij nog. „En we jagen Lies wel weg“....

Ik gaf er geen antwoord op en ging naast het ledikant zitten. Voorzichtig informeerde ik: „Hoe kan ik dat nou het beste doen?“ Mijn vrouw lachte: „En ik dacht, dat je zo goed oliebolletjes kon bakken!“....

„Kom nou maar mee, vader,“ zei Bram, „dat weten wij wel!“.... „Stil Bram“.... Ik stelde natuurlijk geen vertrouwen in de kennis van mijn oudste jongen, noch in mijn eigen ervaringen op dit gebied. Geduldig wachtte ik op de aanwijzingen, die mijn vrouw zou geven.

En die kreeg ik, met veel omhaal van woorden: daar staat het meel, en daar de gist, en daar kun je olie vinden, en die pan moet je gebruiken, en die pot, en die lepel, en die vork. En oppassen hiervoor en voorzichtig zijn daarvoor, en dit niet doen, en dat wel doen.... Er scheen geen einde aan te komen.

Ik knikte herhaaldelijk, dat ik het begrepen had, repeteerde nog enkele van de gewichtigste aanwijzingen, totdat Bram niet meer te houden was en mij mee trok: „Kom nou maar, vader, nou hebben we het wel gesnapt!“....

* * *

Het hele gezelschap zakte de trap af en landde in de keuken, waar Lies juist de laatste borden en pannen liet verdwijnen. Ik streek haar langs de kin, maar ze weerde me af en zei alleen: „Nou is de keuken schóón“....

Ik viel haar haastig in de rede: „Ja, kind, we zullen erg voorzichtig zijn, hoor“....

Ze sloeg de deur reeds achter zich dicht. „Ik ga boodschappen doen“.... zei ze nog.

Ik sleepte potten en pannen voor de dag.....

„Hoepel maar op.... wat zeg u, vader,” vond Bram. Hij keek met een onbeschrijfelijke blik naar de achter Lies dichtgevallene deur. Ik gaf geen antwoord, maar ging ijverig aan het werk. Ik sleepte potten en pannen voor de dag, deed bussen open en weer dicht, onderzocht de inhoud van flessen en flacons, morste olie op de kachel en meel in het petroleumstel, zodat het niet branden wilde.... kortom, ik zette de ganse keuken op stelten, daarbij vurig geholpen door de twee jongens, terwijl de kleine Rietje voor mijn voeten liep en telkens vroeg: „Waar zijn we nou mee bezig, vader?”.... Zo naderde het grote moment....

* * *

De olie knetterde in de pan.... De twee jongens en de kleine Rietje verdrongen zich voor de kachel en ze wezen elkander hoe de olie sputterde. Ik trachtte hen met dringende woorden te overreden om plaats voor mij te maken. Het hielp niet. Ten einde raad deed ik over hun hoofden heen het eerste deeg in de pan.. Bram zette een vrolijk gejuich in, dadelijk gevolgd door de anderen. Frans sloeg de lepel met deeg uit mijn handen, die op de grond neerkwam....

„U doet het niet goed, vader,” zei Bram, „moeder heeft gezegd”.... „Ach jongen.... ga maar es uit de weg”.... „Kijk,” zei Frans, en hij wees met zijn vinger, „het wordt een eiland, Bram.... gaat es weg, jo, laa 'k ook es goed kijke”.... Hij roeide met zijn ellebogen. „Schei uit”.... vermaande Bram. „Kijk, een groot eiland, Frans.... Kun je het goed zien, Rietje.... Gaat es op zij, Frans, Rietje kan het niet goed zien”.... Tot mijn schrik zag ik, dat het inderdaad een eiland werd in plaats van een oliebol. „Dat moet u zó doen, vader”.... meende Bram, en hij maakte aanstalten om vork en lepel uit mijn handen te nemen. „Ga weg, jongen”.... en ik liet weer een lepel deeg in de pan vallen. „Nog een eiland”.... zei Bram, „leuk, vader.... 't gaat prachtig, kijk Frans, dat is Schouwen en Duiveland, zie je dat, zeg.... Vader, maakt u er nou St. Philipsland nog es bij.... zo'n klein eilandje.... dat kan nog best”.. „Laa 'k ook es kijke”.... zeurde Rietje. „Jongens, als je nou niet uit de weg gaat, dan zal ik je es een St. Philipsland om je oren geven en nog een Beveland er bij!....

Heb je dat verstaan?... Is het nog geen tijd voor de kerk?”.... Ik keek op de klok, het was nog maar even drie uur.

De jongens deden net of ik er niet was.

„Kijk”.... zei Frans, „er komen blaasjes op.... zie je dat”....

„Vuurspuwende bergen!”.... fantaseerde Bram.

„Heb je nou op Schouwen en Duiveland vuurspuwende bergen!”... meende Frans minachtend.

Bram nam geen notitie van die aanmerking. Hij waarschuwde: „Vader.... Schouwen en Duiveland is haast gaar”....

Ik zag het ook en viste zo goed en zo kwaad als dat ging het olie-eiland uit de pan. Het eerste product van mijn moeizaam sloven zag er niet al te best uit, maar de jongens vonden het prachtig.

„Wat ruikt-ie fijn”.... vond Bram, hij snoof hoorbaar.

„Nou, fijn”.... stemde Frans in.

De kleine Rietje greep naar de schotel: „Laa 'k ook es ruike”....

Drie neuzen bukten zich diep over de eerste vrucht van deze middag.... Ze snoeven als varkens..

„'t Ruikt naar gebakken biefstuk,” meende Frans, „lekker”....

„Nou,” vond Bram, „naar gebakken vis.... fijn jó!”....

Ik rook zelf ook eens. Gebakken vis!.... Daarnet had het mij ook al toegeschenen of ik een vislucht gewaar werd, maar ik had er verder geen aandacht aan geschonken, want je ruikt op zo'n middag zoveel, dat je ten langen leste niets meer ruikt.. Nu kwam ineens mijn wantrouwen weer boven. Haastig onderzocht ik het restantje meel. Ik had toch, hoopte ik, bij vergissing niet Sluis' ochtendvoer voor kippen gebruikt!.. Het meel leek me wel wat grauw, maar ik kon het niet uitmaken. Ik bemoeide me nooit met de kippen, dus ik had ook geen verstand van kippenvoer....

„Bram, ga jij es even aan moeder vragen of dit het goede meel is.” „Het goede meel, vader?”....

Verwonderde ogen.

„Ja, jongen”....

„Natuurlijk, vader, is dat het goede meel.... En we zijn al aan 68

't bakken'....
 „Ja... jongen... maar ga het toch maar es even vragen“....
 Hij schudde zijn hoofd in niet begrijpen. „Zal ik Schouwen en Duiveland voor moeder meenemen?“
 „Nee, ga nu maar“....
 „Dan kan ze proeven of het meel goed is“.... Hij maakte aanstalten om de grote schotel met het ongelukkige misbaksel mee te nemen.
 „Laat je staan!!... Ga je nou!!“
 Het klonk als een ontploffing.
 De schaal kwam bijna op de grond terecht. Bram verdween haastig.
 Binnen vijf minuten was hij terug. In één adem raffelde hij zijn verhaal af: Het was het goede meel, en moeder had gevraagd hoe het ging, en hij had verteld van prachtig, en dat het geen olieballen wilden worden, maar wel olie-eilanden, en dat we heel Zeeland aan het bakken waren....

* * *

„Nou zullen wij Schouwen en Duiveland maar vast opeten“....
 Bram stond al met een mes in zijn handen. „Mag dat, vader?“....
 Ik was bezig deeg in de pan te doen en stond met mijn rug naar hem toe. „Welnee, dat mag je niet!“....
 „Waarom nou niet?“....
 „Daarom niet“.... Ik stond te zweten als een paard.
 „Toe nou, vader“....
 „Nee, zeg ik toch.... Zie je nou, dat is nou jullie's schuld“.... De vork was in de pan gevallen. De kleine Rietje maakte aanstalten om er die met haar vingertjes uit te vissen, wat ik maar net op tijd beletten kon....
 „Weer eilanden, vader“.... moedigde Bram aan.
 „Jó, hou je snuit“.... Ik deed vergeefse pogingen om de vork weer machtig te worden....

* * *

De keuken was één vette, vieze walm en met ons vieren gleden we als spoken door de dikke nevel. De berg olieballen groeide, groeide.... Ik zweette als een kolensjouwer....

69 Het enthousiasme van de kinderen

was van lieverlede iets geminderd. Nu het einde ging naderen leefde het weer belangrijk op.... De smulpartij kwam in 't zicht!.... De jongens hadden al herhaaldelijk gezeurd: „Magge we d'r eentje, vader?“.... Maar ik had het telkens tegen weten te houden. Ik deed dat voornamelijk uit overweging, dat ik al mijn aandacht bij het bakken nodig had, en mij niet kon bemoeien met de dingen, die achter mijn rug gebeurden. En daar was ook nog een andere reden. Ik wou straks naar boven met heel de berg olieballen, en dan wou ik vragen: „En wat zeg je nou dáár eens van, vrouw?“.... En dan zou de grote berg haar moeten overbluffen, want de kwaliteit.... Nou.. ik stapelde de exemplaren die het minst mislukt waren aan de buitenkant.... en van die had ik alles nodig wat er was....

* * *

En we gingen naar boven met de olieballen....
 Ze konden niet allemaal op éne schaal. Ik droeg zelf éne grote.... 't was eigenlijk geen schaal.... 't was een soort afwaskom, geloof ik.. En de rest van de oogst had ik aan Bram en Frans toevertrouwd.
 Op de slaapkamer zetten we het gevalletje op de grond. Mijn vrouw glunderde bij het zien van de opgetogen gezichten.
 Ik gloriëerde. Met een gebaar, dat geen enkele toneelspeler me verbeterd zou hebben, zei ik: „Zie daar, vrouw“....
 „Wilt u er eentje proeven, moeder?“ vroeg Bram.
 Ik hield hem tegen. „Rare jongen, je hebt toch geen bord.... en daar moet toch suiker bij“....
 „Zulke lekkere olieballen lust ik wel uit het vuistje, vader!“....
 Mijn vrouw lachte.

* * *

We zeulden de hele zaak de trap weer af. Frans be-

gon te zingen: „We gaan naar Raume.. de paus verschaune“.. Bram waarschuwde: „Dat mag je niet zinge van vader“....
 In de keuken bedelde de kleine Rietje: „Mag ik ze bij moeder brengen?“....
 De jongens stonden als hongerige wolven rondom de olieballen. Ik haalde eetgerei voor de dag.
 „Vlug vader, 'k heb zo'n honger.“
 Bram wreef met zijn hand over zijn buik, hij trappelde van ongeduld.
 „Eerst voor moeder, jongen“....
 Ik deed olieballen op een bord, de mooiste, die ik vinden kon, en strooide suiker. Ik deed dat met veel zorg, want de suiker moest nog heel wat ongerechtigheid verbergen....
 „Laat mij het maar doen.... dat gaat vlugger“.... Voor ik het verhinderen kon had Bram het bord uit mijn handen gegrist, ik hoorde hem al boven stommelen.
 De kleine Rietje begon te schreien.
 „Jij mag er straks nog een paar bij moeder brengen, hoor,“ troostte ik.

„Nou zullen wij Schouwen en Duiveland maar vast opeten“....

Ik was een bezwijming nabij.

„En nou zullen wij es gaan smullen“... kondigde ik aan. Een daverend applaus volgde op deze korte rede. Toen kwam er plotseling een schreeuw van boven: „Kees!... Kees!“... Kees... dat ben ik. Ik stond te beven op mijn benen. Er lag iets angstigs in die kreet, iets ontzettends... Ik wist niet, dat mijn

vrouw zoveel geluid kon geven.. Ze zou zich toch niet verslikt hebben in zo'n gloeiend olie-eiland.. Ik had de mooiste nog al voor haar uitgezocht... Ik wilde al met water naar boven... nee, verslikt, dat kon niet... iemand, die zich verslikt heeft, kan zoveel geluid niet geven... Haar mond verbrand dan.. Maar zó gloeiend waren ze toch ook niet meer...

„Kees!... Kees!“... „Ja, kind, ik kom al!“... Ik begon te hollen, de kinderen holden voor mij uit. Boven aan de trap kon ik mij met moeite op zolder hijsen, de schrik had mijn benen haast verlamd. Op de slaapkamer zonk ik op een stoel neer. „Ja, kind, wat is er“.. Ik hijgde naar adem. „Je laat me schrikken, meid“... Mijn vrouw zat overeind in bed, een oliebol in haar handen. Haar stem klonk kalm toen ze vroeg: „Waar heb je die olie vandaan gehaald?“... Diepe stilte... „De olie?“... vroeg ik verbouwereerd. Ik voelde, dat ik wit werd. Daar ging iets gebeuren.. De jongens stonden er bij met open monden... „Ja, de olie“... „Wel kind, uit de kelderkast natuurlijk“... „En ik heb gezegd: die stond in de keukenkast!“... „Wel kind, 't was toch olie“... „Wel nee, jongen, dat was levertraan!“... Ik was een bezwijming nabij... „Ah,“ juichte Bram, „vader, heb ik nog niet gezegd: wat stinkt het hier gemeen naar vis!“...

HIER PORT MEN

In ons land wonen 255000 meer vrouwen dan mannen. En nog mopperen sommige heren van „weinig keus“!

Tot „commissaris ter bestrijding van de godsdienst in het rode leger“ in Rusland is benoemd de heer Koerdjumow. Deze propagandacheif voor het atheïsme bij

het leger heeft de taak er voor te zorgen, dat ieder bataljon minstens tweemaal per maand een voordracht over een atheïstisch thema organiseert. Alle manschappen zijn verplicht deze lezingen bij te wonen. „Die in de hemel woont zal lachen.“

In 1934 zijn in Duitsland 56.244 mensen gesteriliseerd. Veelal waren dood of krankzinnigheid het gevolg van deze hoogst gevaarlijke operatie. „Beschaving.“

Een amerikaans blad vertelt met veel ophef van een modern huwelijk. Het meisje werkt op kantoor, neemt veertien dagen vacantie, trouwt intussen en neemt haar plaats op de kantoorruk

weer in „alsof er niets gebeurd is.“ Nu, misschien is er in dat leven ook niets gebeurd! Het huwelijk is in veler leven tegenwoordig „niets“ meer.

Door het Marital Relations Institute in Amerika is de volgende enquête ingesteld bij 18000 personen: 1e. Wat is de reden, dat u ging trouwen? 2e. Hoe lang denkt u, dat uw huwelijk duren zal? Droevig beeld van een gedegeneerde samenleving!

Gedurende de acht eerste maanden van dit jaar voerde Duitsland 13.99 miljoen mondharmonica's uit, waarvan 6.2 miljoen naar Amerika en 2.19 miljoen naar Engeland. Dat kan een muzikale wereld worden.

